

**UNIVERSITATEA BABEȘ – BOLYAI CLUJ – NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
SPECIALIZARE RELAȚII INTERNAȚIONALE ȘI STUDII
EUROPENE**

**Pionul și tabla de șah
- Germania între Statele Unite ale Americii și
Federația Rusă –
Rezumat**

**CONDUCĂTORI ȘTIINȚIFICI:
Prof.Univ.Dr. Adrian Ivan**

CSI Dr. Lucian Năstase

**DOCTORAND:
Andreea Crina Horea**

**Cluj Napoca
2013**

CUPRINS

Mulțumiri	3
Lista abrevieri	4
Cuprins	6
Introducere	9
- Germania de la securitatea europeană la cooperare internațională-	9
Germania – pionul Europei între SUA și Rusia: relevanța lucrării	14
1. Cadrul teoretic și metodologic	20
1.1. Variabilele și ipotezele.....	21
1.2. Teorii și nivele de analiză – cadrul teoretic	23
1.3. Metodologia	25
1.4. Analiza Bibliografică.....	36
CAPITOLUL 1.	43
Putere occidentală versus economia și securitatea europeană	43
1.1. Avuția națiunilor – Germania, Rusia și SUA vs. Internaționalismul liberal.....	45
1.2. Nodul Gordian al Europei – Germania și integrarea economică europeană.....	55
1.3. Modelul german și modelarea Europei	65
1.4. Modelarea Europei	73
1.5. Trioul economiei mondiale – paradoxul globalizării economice: Germania, SUA și Rusia	84
1.6. Germania și Statul in stat – Gazprom	99
Concluzii.....	107

CAPITOLUL 2	110
Germania de la securitate europeană la cooperare internațională.....	110
2.1. Lupta pentru putere și politica între state – Germania, SUA și Rusia	111
2.2. „Puterile civile vor să influențeze cursul istoriei” – pionul Germania.....	124
2.3. Statele Unite ale Americii – un uriaș cu picioare de lut?.....	145
2.4. Risc și amenințare, paradoxul securității americane – Securitate prin stabilitate -	149
2.5. Rusia și Vestul – între soft power și realism: perspective conflictuale.....	166
2.5.1. <i>Agenda de Securitate a Rusiei: “Pentru noi, 8 August înseamnă ceea ce 9/11 a fost pentru SUA”</i> (D. Medvedev, 2008)	178
Studiu de caz: Cazul Irakului – Putere Civilă versus Putere hard: Germania vs. SUA	192
Concluzii.....	223
CAPITOLUL 3	227
Pionul și tabla de șah	227
3.1. “Germania este patria noastră, Europa unită viitorul nostru” (fostul cancelar german Helmut Kohl)	244
3.1.1. <i>Germania și Europa – momentul 2007</i>	254
3.1.2. <i>2007 – Președinția germană a Uniunii Europene</i>	257
3.2. Din Rusia cu dragoste: cazul Europei de Est	265
3.3. SUA – Putere hard și leadership civil sau Putere Smart?	277
3.4. Triunghiul ruso-germano-american	287
3.4.1. <i>Germania și Rusia – Europa vs. politica energetică</i>	289
3.4.2. <i>Hegemonia americană și contracararea Rusiei</i>	293
Studiu de caz: Modelarea Mediului European: Germania și Politica Europeană de Vecinătate	298
Concluzii.....	325
CAPITOLUL 4	328
Concluzii.....	328
Bibliografie	340

Documente Oficiale	340
Cărți și articole.....	341
Site-uri.....	350
Anexa 1. Production. Supply of gases	351

Cuvinte cheie: securitate internațională și națională, strategie, cooperare, realism, constructivism

“Noua politică externă germană nu va fi neistorică. Dar cred că am arătat în ultimii 50 de ani că nu există niciun motiv pentru a-i izola pe germani, doar din teama de *teutonicus furum* ... Generația mea și a celor ce urmează sunt europene, deoarece vrem să fim, și nu pentru că trebuie să fim. Asta ne face mai liberi în relațiile cu ceilalți.”¹

Septembrie 1998 a adus la cârma Germaniei o nouă generație politică, crescută pe fondul unei mișcări protestatare. Este o generație care știe cum să facă față conflictelor și cum să le rezolve într-o manieră democratică. O nouă generație care în termeni culturali a trecut printr-un proces intens de europeanizare și americanizare.

Este acea generație care vrea să fie și care trebuie să fie garantul stabilității europene și a unei cooperări transatlantice fructuoase. Acea generație politică ce a formulat un nou tip de europeanism și transatlantism bazat pe conceptul central al unei relații de cooperare între democrații egale, mature și prospere.

Sfârșitul secolului scurt XX, secolul extremelor cum a fost numit de Hobsbawm în 1994, secol ce a fost martorul a două războaie mondiale și a Holocaustului², urmat apoi de crearea unei zone de pace stabilă în Europa Vestică, a constituit momentul propice pentru reflecția asupra schimbărilor produse la nivelul societății internaționale, precum și a sistemului de securitate și relații internaționale. Un secol care a fost mai bine de jumătate dominat de Chestiunea Germană (*die deutsche Frage*) și care a marcat începutul unei noi ere europene și ordini mondiale.

¹ *Comment & Analysis: Germany's modernizer*, Financial Times interview with Gerhard Schröder, 10 May 1998 apud Alister John Miskimmon, *Recasting the security bargains: Germany, European security policy and the transatlantic relationship*, in *German Politics*, Volume 10, Number 1, April 2001, Routledge, part of the Taylor & Francis Group, p. 10: “*The new German foreign policy won't be unhistorical. But I believe we have shown in the past 50 years that there is no reason to tie down the Germans, out of fear of the furum teutonicus... My generation and those following are Europeans because we want to be, not because we must be. That makes us freer in dealing with others*”

² Adrian Hyde - Price, *Germany and European Order. Enlarging NATO and the EU*, Manchester University Press, Manchester and New York, 2000, p.2

Incepând din 1998, Uniunea Europeană a început să facă progrese notabile în sfera politicii externe și de securitate în condițiile unor State Unite ale Americii tot mai reticente față de investirea a tot mai multor resurse în securitatea europeană, dar mai ales față de continuarea rolului de echilibrator și apărător al aliaților săi europeni.

Pentru Germania, acest lucru înseamnă preluarea de noi responsabilități de la SUA în domeniul managementului crizelor și confruntării cu noi provocări în cooperarea privind securitatea europeană. Noul rol asumat de Germania, cel de lider al cooperării în sfera politicii externe și de securitate europeană, a ridicat o serie de întrebări și în interiorul elitei politice germane. Cum va traduce Germania interesele sale naționale în acest domeniu în politica europeană prin procesul de coordonare și negociere cu restul statelor europene?

Problemele economice au devenit o chestiune “securitizată”, iar “urmărirea priorităților economice externe se traduce de fapt în termenii proiectării puterii”.³

Una din întrebările lucrării se oprește asupra rolului potențial al Germaniei secolului XXI de promotor al securității economice și/sau militare în Europa, și dacă aceasta constituie un model economic și social pentru Europa.

Mai mult, în condițiile dinamicii geopolitice a continentului European în continuă schimbare, cercetarea mea ridică o a doua întrebare: joacă Germania rolul unui echilibrator între interesele de securitate ale Rusiei și Americii pe continentul European?

Pentru a afla răspunsul, lucrarea analizează agenda politică europeană a Germaniei din prisma relațiilor sale cu cei doi parteneri majori, Rusia și Statele Unite ale Americii, atât din perspectiva politicii de securitate, cât și dintr-o perspectivă economică.

Deși Germania nu mai constituie o problemă în sensul tradițional al chestiunii germane, continua să ridice numeroase alte întrebări și temeri. În contextul noului rol al Germaniei unite în cadrul Europei, vecinii și partenerii săi au luat în calcul două posibile pericole.

Pe de o parte avem de-a face cu o exagerare a puterii germane și a abilității sale de a influența progresele în afara granițelor sale. Germania, deși este principalul pilon al UE și principală putere europeană ce își poate emite pretenții și chiar influența cursul unui proces, ea nu este o superputere europeană, după cum nici UE nu reprezintă jucăria Germaniei. Mai mult,

³ Marcel Vietor, *Russian Foreign Policy between security and Economics. Exporting Gas and Arms to Belarus and China 1990-2008*, LIT Verlag, Forschungsberichte Internationale Politik, 2009, Munster, p.11

germanii nu sunt agresivi, nu suferă de angoase, egoism, complexe de inferioritate, ci, așa cum i-a descris Richard von Weizsacker, “sunt oameni destul de normali. Ca oricine altcineva.”⁴

Pe de altă parte, sunt vocile care susțin că unificarea Germaniei nu a avut nici un impact asupra Republicii Federale Germane, iar Germania este doar un stat ca oricare altul în Europa.

Opinie care nu este deloc îndreptățită, Germania nu este un simplu stat European, după cum își propune și lucrarea de față să demonstreze, “este puterea structurală dominantă în Europa, cu un trecut tumultuos, o economie capabilă, aptitudini diplomatice sofisticate și un potențial semnificativ în modelarea Europei Centrale și Estice, mai ales a heartland-ului istoric al Mitteleuropei”.⁵

Intrebările referitoare la nou stat german gravitau în jurul aceleiași idei: noua Republică Federală era o construcție renăscută din cenușă celui de al Treilea Reich, puternic ancorată în structurile occidentale și adeptă a multilateralismului în politica externă, de securitate și apărare, cu o orientare semnificativă spre cultura și modelele vestice. Fosta Republică de la Bonn s-a maturizat rapid, devenind un stat liberal democratic, stabil, cu o economie de piață puternică și o societate civilă înfloritoare. “Un uriaș economic, dar un pitic politic”, cu o cultură politică marcată de modestie și rezervă (*Bescheidenheit* și *Zurückhaltung*),⁶ care i-au îndreptat pașii spre Puterea Civilă de azi.

Astfel, unificarea Germaniei au transformat practic coordonatele geostrategice cu care fosta Republică de la Bonn fusese familiarizată: de la un stat divizat în centrul unui continent divizat, Germania este un stat unificat, puternic, în inima unei Europe ce crește împreună cu celelalte state. Rolul semnificativ în modelarea politicii externe și de apărare germane îl joacă granița estică a comunității de securitate transatlantice și proximitatea sa față de statele foste republici sovietice ale Europei Estice și Centrale.

În opinia lui Hyde Price, unificarea statului german și sfârșitul Războiului Rece au transformat Germania în puterea centrală a Europei (*Zentralmacht Europas*), punându-și tot mai mult problema identității și a priorităților sale naționale: „După terminarea Războiului Rece, fiecare stat în Europa a început să se întrebe Ce fel de putere suntem? Ce vrem să fim? Care sunt

⁴ A.Hyde-Price, *op.cit*, p.3

⁵ *ibidem*

⁶ *Idem*, p.5

interesele noastre naționale? Care sunt prioritățile noastre? Dar nicăieri nu erau aceste întrebări mai dificile ca în Germania.”⁷

Conflictul din Kosovo din 1999 a constituit un imbold pentru consolidarea cooperării europene în domeniul politicii externe și de securitate. Angajamentul Germaniei față de procesul de integrare europeană a fost subliniat în nenumărate rânduri încă de la început de cancelarul Schröder: “The integration of Germany into the Western community of states is part of the German Staatsräson. We do not want a German Sonderweg”.⁸ G.Hellman observa și el în lucrarea sa, *Beyond Weltpolitik, Self-containment and Civilian Power: United Germany's Normalising Ambitions*, schimbarea atât în politica Germaniei față de integrarea europeană, cât și în discursul acesteia despre interesul național, trecând “dintr-o poziție de supranaționalism și “inhibiție” ... bazată atât pe entuziasmul Germaniei postbelice față de integrarea europeană și pe moștenirea sa dinaintea celui de al Doilea Război Mondial a unei Machtpolitik (politică a puterii) la poziție centrată mai mult pe sine, asertivă și mai națională.”⁹

Cu toate acestea, sprijinul public pentru o prezență întărită a UE din punct de vedere al securității și responsabilității Germaniei în cadrul acestui proiect european rămâne crescut.

Germania trebuie să fie capabilă să îndeplinească obligațiile militare ce derivă din statutul de membru al alianței militare NATO și în continuare să își asume mai multă responsabilitate în cadrul operațiunilor militare.

Noile evoluții în sfera securității europene a pus Germania în fața a două alegeri importante: prima, privind direcția pe care o dorește ca politica externă a Uniunii Europene să o urmeze și limitele acesteia, iar a doua opțiune privește rolul său viitor în cadrul UE.

Putere civilă (Zivilmacht), după cum a fost denumită, Germania propune și susține mijloacele militare doar ca măsură de ultimă instanță, fiind tot mai reticentă față de implicarea sa

⁷ *ibidem*

⁸ *Regierungserklärung von Bundeskanzler Gerhard Schröder im Deutschen Bundestag zur Aktuellen Lage im Kosovo* am Donnerstag, 15. April 1999, in Bonn. <http://www.eu-presidency.de/03/0302/00848/index.html> apud Alister John Miskimmon, *op.cit.*, p. 10

⁹ G. Hellmann, *'Beyond Weltpolitik, Self-containment and Civilian Power: United Germany's Normalising Ambitions'*, Institute for German Studies Discussion Paper 99/10 (University of Birmingham, 1999), p.53 Idem, p.11: “from a position of supranationalism and “inhibitedness”...based on both Germany's post-war enthusiasm for European integration and its pre-Second World War legacy of Machtpolitik to a more self centred, assertive and more national position”

in diferite angajamente multilaterale, rămânând în același timp conștientă de responsabilitățile sale în cadrul UE sau NATO.

Fostul ministru de externe, Joshka Fischer promovează imaginea unei Uniuni Europene - putere civilă, dezvoltarea unei capacități europene de securitate și apărare nu înseamnă militarizarea Europei în opinia sa, ci mai degrabă transformarea UE într-o putere “eficientă și pașnică care e capabilă, după cum s-a văzut în cazul Kosovo, să bolșevicizeze dreptul legii și să renunțe la violență și astfel să consigne războiul ca și instrument politic în Europa trecutului.”¹⁰

Pactul de Stabilitate este un exemplu clar al amprentei Germaniei asupra Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC) și al viziunii lui Fischer asupra aspectelor non-militare ale securității europene, sugerând ca și mijloace de apărare a stabilității valorilor democratice, dezvoltarea economică și respectul pentru umanitate.

Pe de altă parte avem Parteneriatul de Est (Eastern Partnership), pe care Germania dorește să îl folosească mai mult drept un instrument care să apropie statele partener de UE din punct de vedere economic, și nu politic. Germania a optat pentru consolidarea cooperării economice cu statele partenere, semnând acorduri privind zone de comerț liber și armonizând o parte din legislația acestor state cu acquis-ul comunitar. Relația cu Rusia poartă o mare însemnătate din punctul de vedere al Germaniei, astfel încât Berlinul nu dorește ca acest parteneriat să devină un instrument de pre-aderare, o inițiativă ce oferă statelor partenere posibilitatea statutului de membru, antagonizând astfel Rusia.¹¹ Scopul acestui parteneriat este în principal întărirea relațiilor economice cu aceste state, fiind preferate de exportatorii și investitorii germani datorită potențialului lor de creștere economică, a forței de muncă ieftină, a proximității geografice și legăturilor culturale. Mai mult, acordurile bilaterale încheiate cu statele partenere permit extinderea cadrului legal european și în alte sectoare de mare interes pentru Germania și UE decât cel al comerțului extern, și anume sectorul energetic, protecția mediului, transport și securitate internă, în condițiile în care avem de a face cu o zonă cunoscută pentru instabilitatea politică sau conflictele înghețate. Această cooperare bilaterală aduce în opinia Germaniei mai multe beneficii economice și politice decât o cooperare multilaterală: contacte directe cu administrația de stat, o înțelegere mai bună a sistemelor locale și de guvernare, acces mai ușor pe aceste piețe pentru companiile germane, și consolidarea imaginii sale în aceste state.

¹⁰ Alister John Miskimon, *op.cit.*, p.12

¹¹ Justyna Gotkowska, *Germany and the Eastern Partnership*, in *OSW Commentary*, Issue 37, 17.06.2010, Center for European Studies, p.1

Legătura strânsă între Germania și Rusia transpare din principiul Russia first, după care Germania încă se mai ghidează. Deși sprijină și promovează o mai mare implicare a UE din punct de vedere economic în vecinătatea estică și relații bilaterale cu acestea, Germania propune vis a vis de membrii EaP modelul unei “vecinătăți commune”¹², care să permit cooperarea și reconcilierea intereselor economice și să nu pună în pericol parteneriatul strategic dintre Rusia și UE, dar și relațiile sale cu Rusia.

În concluzie, prioritar pe agenda politică a Germaniei rămâne menținerea echilibrului între relațiile cu vecinii și partenerii săi europeni, dar și relațiile sale cu SUA și Rusia. Luând în considerare pragmatismul Rusiei și interesele strategice ale Americii, care îi vor asigura prezența în afacerile de securitate europene, Germania continuă să își facă vocea auzită în cadrul negocierilor privind politica de securitate cu partenerii săi principali pentru a-și promova și apăra propriile sale interese și pentru a își asigura rolul său activ în cadrul PESC. Pentru ca Germania să facă față consecințelor unui parteneriat transatlantic consolidat și să își asume responsabilitățile unei coordonări și cooperări europene în planul securității și al politicii externe, va trebui să joace un rol mai activ în operațiunile militare și să obțină consensul intern asupra militarizării politicilor sale europene, externă și de securitate.

Germania – pionul Europei între SUA și Rusia: relevanța lucrării

Lucrarea propune o analiză a politicii germane și diplomației Germaniei din perspectiva implicațiilor asupra securității europene și a PESC, dar și o pătrundere/abordare/analiză/insight a intereselor Germaniei din prisma relațiilor cu principalii poli de putere, SUA și Rusia, articulând interesele economice și de securitate ale acestora pe continentul European.

Deși s-ar putea spune că acestea ar trebui privite ca și parte integrantă a politicii externe a unui stat, în lucrarea mea aceste elemente sunt tratate ca și chestiune de politică externă, datorită caracterului lor strategic și a folosirii lor drept instrumente, mijloace ale acesteia. În contextul tensiunilor crescute între SUA și Europa, atât privind chestiunile economice, cât mai ales cele de securitate, datorate lipsei capacităților europene și a unei structuri de securitate europene

¹² Idem, p.2

autonome și omogene, precum și a impactului destabilizator al Rusiei asupra Europei Estice și Centrale, dar și asupra întregului continent ce a dus la intensificarea cooperării și creării unor relații mai transparente cu Federația Rusă, atitudinea și politica Germaniei vor avea o influență considerabilă asupra viitoarei dezvoltări a relațiilor europene și transatlantice.

Din acest motiv consider identificarea și analiza factorilor ce determină politica europeană și transatlantică a Germaniei de mare relevanță practică. =====

Lucrarea de față vine în continuarea interesului meu științific în chestiunea germană și rolul Germaniei în Europa și în lume, pe baza evoluției sale spectaculoase și a parcursului istoric miraculos. Cercetarea academică a acestui subiect a fost începută prin lucrarea de licență, *Uniunea Europeană: O Europă germană sau o Germanie europeană?*, care a urmărit analiza rolului statului german și a amprentei sale asupra spațiului european și ulterior în cadrul Uniunii Europene pornind de la considerentul existenței unei adevărate chestiuni germane. Lucrarea de master, *Cheia securității europene și a echilibrului euro-transatlantic - Germania*, a motivat din perspectivă istorică și de securitate legătura strânsă și cooperarea Germaniei cu alte două state cu un parcurs istoric și o evoluție la fel de miraculoasă, Rusia și SUA.

Cercetarea mea o consider folositoare și din punct de vedere teoretic, datorită comparației realizate între două perspective teoretice antitetice. Îmi propun analiza principiilor celor două școli tradiționale a teoriei relațiilor internaționale, realism și liberalism și aplicarea lor asupra subiectului analizat, demonstrând că fiecare abordare, deși divergentă, antitetică în teorie, în practică nu vine să nege rezultatele primeia, ci dimpotrivă să le completeze, construind o perspectivă de ansamblu complexă a dimensiunilor de securitate și a cooperării dintre cele trei state.

Testarea empirică a celor trei perspective îmi va permite identificarea unor aspecte adiționale, va ridica noi întrebări și lansa noi ipoteze ce vor permite continuarea cercetării privind evoluția, traiectoria și factorii determinanți ai politicii europene și transatlantice a Germaniei. Drept urmare, întrebările cercetării acestei lucrări au atât o relevanță practică, explicând rolul Germaniei și viitorul cooperării europene și transatlantice din prisma actorului german, cât și o relevanță teoretică, încercând imbinarea celor trei abordări teoretice antitetice de manieră constructivă și explicativă.

Pe parcursul introducerii analiza va identifica problemele generale și domeniul de interes, tendințele generale în care s-au publicat diverse materiale privind subiectul analizat, conflictele

dintre teorii, metodologia, precum și noutatea cercetării, limitele acesteia, aplicabilitatea și rezultatul propus.

Cuprinsul va urmări prezentarea sumară a diferitelor surse de cercetare și a literaturii utilizate, a informațiilor din articolele relevante analizei întreprinse de lucrare.

Capitolul 1 analizează perspectiva economică a lucrării, prezentând relațiile economice, parteneriatele și acordurile ce stau la baza cooperării dintre cele trei state, Germania, Rusia și SUA. În cadrul capitolului vor fi elaborate și premisele securității economice europene și condiția Germaniei de garant al prosperității și securității materiale europene, identificând elementele ce o transformă într-un model economico-social al Europei, dar și principala putere economică a Europei, motorul Uniunii alături de Franța. Dacă integrarea economică a purtat, iar procesul economic european încă mai poartă amprenta Germaniei, capitolul acesta va continua această idee, demonstrând implicațiile și impactul Germaniei pe scena economiei globale și din prisma relațiilor economice cu cei doi parteneri ai săi, Rusia și SUA. Metoda “Monnet” de integrare supranațională a modelat comportamentul Germaniei într-o direcție multilateralistă, realizând tranziția de la o identitate națională la una Europeană.

Unificarea germană a venit ca o reacție la respingerea tradițiilor Marilor Puteri, pentru a-I modifica granițele și a exclude orice tentativă de revizionism. După schimbările radicale din Europa de Est, Germania s-a dovedit a fi principalul câștigător, cu un cuvânt greu de spus pe scena internațională. În continuare adânc înrădăcinată în structurile euro-atlantice și-a făcut simțită influența în desfășurarea procesului de extindere către Est.

În concluzie, analizând situația economică și politică a Europei, ambele s-au dovedit a fi profitabile pentru Germania, în termenii Pieței Comune, a Euro și extinderii Uniunii Europene, poziția sa centrală în cadrul celei mai mari piețe unice din lume explicându-I progresul în rândul exporturilor mondiale. În ceea ce privește orientarea către vecinii Est Central europeni, relațiile economice ale Germaniei s-au aliniat regulilor integrării, în cadrul fiecărei dintre aceste piețe, Germania fiind principalul și cel mai mare partener economic al acestor state, în timp ce industria germană este cel mai important investitor.

Influență care, după cum văzut, nu se datorează puterii sale militare, ci celei economice, inovației tehnologice, stabilității interne și dinamismului său.

Capitolul 2, *Germania de la securitate europeană la cooperare internațională* va detalia rolul Germaniei în cadrul UE, pe de o parte din prisma politicilor promovate vis a vis de

continentul european, Politica Europeană de Vecinătate (PEV), Politica Externă și de Securitate Comună (PESC), identificând interesele sale de securitate în Europa, iar pe de altă parte din prisma relațiilor sale cu Rusia și SUA. Se va realiza o comparație între interesele de securitate a celor trei actori pornind de la analiza strategiilor și a politicilor de securitate, relevând diferența în înțelegerea conceptului de securitate, precum și definirea amenințărilor și dușmanilor. Actul Schäuble-Lamers, *Considerations on European Policy*, prezentat la 1 septembrie 1999 de către delegația CDU/CSU sublinia interesul fundamental al Germaniei în extinderea și consolidarea Uniunii Europene și incuraja crearea unui grup central care să devină vocea comună europeană în politica externă și de apărare europeană, clarificând consecințele pentru viitorul relației transatlantice: „Perspectively, that means the transformation of NATO into a ballanced alliance between the US, Canada and Europe s a workable unit”.¹³ Fostul guvern roșu-verde, Schroder/Fischer anunța ca obiectiv continuarea atât a politicii pro-americane, cât și a celei pro-europene, însă nu a reușit decât izolarea Germaniei de SUA și restul puterilor nucleare prin propunerea modificării strategiei NATO și excluderea folosirii capabilităților nucleare. Însă, în condițiile noilor provocări și amenințări, precum și a paradoxului în relația transatlantică, SUA ar trebui să acționeze fie ca un factor de echilibru între marile puteri, fie împotriva Germaniei pentru a preveni dominața acesteia și crearea unei sfere de influență germane în Europa Centrală și de Est, fie împreună cu Germania pentru a facilita influența SUA asupra politicii statelor europene.

Capitolul 3 motivează relația celor trei actori prin prezentarea istoricului cooperării acestora, a domeniilor în care se desfășoară cooperarea și a parteneriatelor în care sunt implicate. Cu atât mai mult triumphiul în care sunt proiectați cei trei actori merită analizat din perspectiva tradiției relațiilor dintre ei: dacă relațiile ruso-germane au fost tot mai strânse, motivate pe de o parte de proximitatea geografică, altele de interese comune vis a vis de continental European, relațiile ruso-americane, deși tensionate și divergente în anumite aspect, au găsit în provocările secolului XXI un numitor comun, relațiile germano-americane s-au dezvoltat pe fondul recunoștinței și oportunității dezvoltării din partea Germaniei, pe când din partea occidentalilor constituiau o cale excelentă împotriva expansionismului Rusiei și a împiedicării revenirii acesteia pe continentul European, ancorând astfel puternic Germania în structurile vestice,

¹³ Werner Link, *Continuities and discontinuities in euro-atlantic relations*, în Susanne Baier-Allen (coord), *The future of Euro-Atlantic Relations*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2000, p.25

occidentale. Americanii au urmărit refacerea economică rapidă a Germaniei în scopul reducerii cheltuielilor pentru întreținerea zonelor de ocupație, dar și în vederea impunerii unui anumit control asupra Germaniei, urmărind ulterior crearea unei zone de prosperitate economică, un element cheie în politica lor de stăvilire a comunismului în această regiune. Pentru Germania a constituit însă și calea de a redeveni un actor de prim rang pe scena europeană, o alianță care să o aducă pe picior de egalitate cu învingătorii ei.

SUA continuă să fie privite atât de politicienii săi, cât mai ales de Europa, drept un echilibrator și garant al continentului European din toate punctele de vedere, de la care se așteaptă să preia în continuare rolul de „geopolitical equalizer și benign arbiter (echilibrator geopolitic și arbitru benign), de supraveghetor al Germaniei în vederea canalizării strategice a puterii acesteia în cadrul unui parteneriat strategic germano-american în scopul stabilizării Europei Centrale și de Est”.¹⁴

În condițiile unei Americi dornice de a-și menține supremația asupra Europei și ale unei Germanii hotărâte să își promoveze propriile interese și pe cele ale statelor din Europa, putem afirma că între SUA și Europa, parteneriatul tinde să capete uneori o tentă forțată și formală, iar rivalitatea chiar dacă mascată, există.

În plus, Rusia revine în forță, încercând să își refacă sfera de influență sub masca fraternității istorice și a politicii soft power, precum și statutul de mare putere. Rusia lui Putin pleacă de la premisa că puterea economică se traduce în putere politică, iar Moscova a reușit să transforme acest eveniment într-o lecție politică prin Gazprom, care a devenit de altfel un stat în stat.

Politica externă promovată de președintele Vladimir Putin a venit în contrast cu agenda fostului prim ministru rus Andrej Kozyrev, din 1992, punând accent mai mult pe postura internațională, pe interese și echilibrul de putere. În timp ce strategia lui Kozyrev recomanda integrarea Rusiei în rândul puterilor vestice după principii și idealuri commune, viziunea lui Putin se referea la refacerea statutului Rusiei de mare putere, luând în considerare obiectivul integrării, dar o altfel de integrare, pentru care interesele și echilibrul de putere între marile state joacă un rol major.”Interesul a fost principiul de bază în arena internațională și în relațiile dintre state de-a lungul istoriei. Dar, din momentul în care aceste relații au devenit mai civilizate, a

¹⁴ Idem, p.27

devenit tot mai clar faptul că interesele proprii ar trebui să fie comparate cu interesele altor țări.”¹⁵

Fostul președinte rus, Boris Yeltsan¹⁶, spunea că două puteri vor contribui în mod decisiv la structura viitoare a Europei, Germania și Rusia, relația dintre cele două mari state europene, cum le considera Yeltsan, ajungând să decidă dacă procesul de remodelare a Europei, după schimbările radicale din Europa de Est vor duce la un parteneriat european complet și interdependență, sau va crea noi frontiere și linii de divizare. Un aspect interesant, dacă luăm în considerare faptul că ambele state sunt totuși state noi, care încă încearcă să își determine poziția într-o Europă ce devine tot mai unitară: pe de o parte, Germania, care privește spre Est după transformarea est europeană și pe de cealaltă parte Rusia, care încearcă să își definească relațiile cu Europa după disoluția URSS. Germania a avut un interes special pentru succesul procesului de reformă din Rusia nedorind să asiste la izolarea statului rus și înlăturarea sa din procesul de integrare european, dar mai ales din construcția unei noi arhitecturi a securității europene. Rusia ar avea sigur un motiv de îngrijorare dacă Germania ar adopta o atitudine de indiferență față de ea, sau dacă s-ar alătura tentativelor Occidentului de a izola Rusia, datorită ambițiilor sale imperialiste.

Capitolul 4 oferă concluzii teoretice generale precum și implicațiile politice ale cooperării dintre cele trei state și ale rolului Germaniei în Europa. Concluziile vor sumariza ulterior contribuțiile majore, semnificative și vor evalua metodele și teoriile utilizate pe parcursul cercetării, oferind astfel o imagine panoramică, de ansamblu a subiectului, a validității ipotezelor și variabilelor, dar și a aplicabilității rezultatelor obținute, permițând trasarea unor scenarii de securitate pe continentul european.

¹⁵ Eugene B.Rumer, *Russian foreign policy beyond Putin*, Routledge, Taylor and Francis Group, IISS, Adelphi Paper 390, 2007, p.22: “*Interest has been the main principle in the international arena and in relations between states throughout history. But as these relations became more civilized, it became more and more clear that one’s own interests should be compared with the interests of other countries*”

¹⁶ Hans Hermann Hohmann, Christian Meier, Heinz Timmermann, *Russia and Germany in Europe. Recent Trends of Political and Economical Relations*, în *Berichte des Bundesinstituts für ostwissenschaftliche und internationale Studium*, 38/1997, p.7

1. Cadrul teoretic și metodologic

Teoria este menită să aducă ordine și înțeles, sens unor fenomene care fără aceasta ar rămâne neînțelese și fără legătură unele cu altele, afirma Morgenthau.¹⁷ Teoria pune la dispoziția cercetătorului o serie de unelte analitice adecvate cercetării sale și îi furnizează diferite particularități și specificații ale actorilor principali din relațiile internaționale: cum își formulează acești actori preferințele, cum interacționează aceștia, ce capacități influențează și modelează obținerea obiectivelor propuse, ajutând la înțelegerea realității complexe în care funcționează și acționează subiectul analizat și pentru a clasifica și utiliza informația în mod optim.¹⁸

Scopul lucrării de față îl constituie formularea unor răspunsuri valide și aplicabile întrebărilor privind rolul Germaniei de promotor al securității militare și economice în Europa și de echilibrator între interesele celor 2 state vis a vis de continentul european. Cercetarea va parcurge două perspective – o perspectivă economică și o perspectivă de securitate, care pornesc de la principiile tradiționale ale teoriilor relațiilor internaționale, variind doar din punct de vedere al nivelului de analiză și al variabilelor cu care operează.

Perspectiva de securitate va fi justificată pornind de la afirmațiile teoriei realiste a statului, subliniind relațiile interstatale de putere și considerând politica statului ca fiind determinată de raționamentele de securitate și interesul propriu pentru urmărirea căruia actorii se comportă rațional și egoist, și ulterior completată prin principiile constructiviste, a interacțiunii sociale a statelor în urma căreia rezultă structurile de securitate și cadrul de cooperare ce facilitează îndeplinirea intereselor de securitate proprii și colective și întărește securitatea actorilor.

Pe de altă parte, perspectiva economică își găsește explicația prin abordarea liberală, care atribuie statului o autoritate și arie/exercitare de putere limitate, o delimitare a propriei sale sfere de influență și acțiune pe care statul nu se cuvine să o încalce.

¹⁷ A.Hyde Price, *op.cit*, p.16

¹⁸ *ibidem*

1.1. Variabilele și ipotezele

Lucrarea de față își propune justificarea condiției Germaniei de garant al stabilității și prosperității în Europa, un punct de referință și de interes semnificativ pe scena internațională, una din principalele economii ale Europei și vocea sa în relațiile cu SUA și Rusia, rol a cărui analiză reprezintă variabila dependentă a proiectului meu de cercetare. Indicatorii analizei empirice a acestei variabile vor constitui agenda politică europeană și internațională a Germaniei, din prisma a două cazuri speciale: Politica Europeană de Vecinătate vis a vis de continentul european și problema Irakului, vis a vis de parteneriatul transatlantic și relația cu Rusia, precum și analiza principiilor politicilor de securitate, a intereselor lor de securitate naționale, europene și globale. Statutul său de punct de referință și interes va fi măsurat prin opiniile diferitelor state europene privind politica și situația Germaniei în Europa, dar și pe scena internațională, prin relația cu Rusia și SUA. Din această relație dintre variabile, cea dependentă și variabilele independente derivă ipotezele, care vor fi testate empiric prin analiza dimensiunilor de securitate și cea economică a cooperării dintre Germania, Rusia și SUA și cazurile speciale ce definesc aceste relații.

Perspectiva economică a cercetării va fi explicată prin variabila independentă a gradului de dezvoltare economică a Germaniei, ce fundamentează relațiile economice ale Germaniei cu SUA și Rusia.

Pentru a aprecia gradul de dezvoltare economică, vor fi utilizați indicatori precum venitul pe cap de locuitor, puterea de cumpărare, alături de informații privind acorduri multilaterale sau bilaterale, parteneriate ce stau la baza cooperării economice dintre cele trei state.

Astfel, prima ipoteză conturează relația economică dintre cele trei state pornind de la un raționament logic: cu cât Germania are un indice economic mai crescut și reprezintă o putere economică mai semnificativă, cu atât mai mare este influența sa asupra restului statelor europene, dar și a afacerilor și politicilor europene modelându-le în direcția dorită, și cu atât mai mare e atracția sa pentru celelalte puteri economice ale lumii. Germania reprezintă un partener de încredere, este o piață de investiții profitabilă și stabilă, cu un cuvânt important de spus în politica economică.

Pe de altă parte, pentru perspectiva de securitate au fost formulate două variabile independente referitoare la agendele politicii externe și de securitate a statelor.

A doua variabilă independentă a cercetării va identifica și explica interesele de securitate ale statelor pe baza analizei politicilor și strategiilor lor de securitate, subliniind rolul crescut al organizațiilor de securitate, participarea Germaniei, Rusiei și SUA în cadrul acestor organizații, precum și adaptarea lor la noile provocări globale ale securității și relațiilor internaționale. Indicatorii pentru această variabilă constituie documentele oficiale, precum strategiile de securitate, acorduri și parteneriate de securitate, precum și datele rezultate în urma analizei politicilor de securitate, și a comparației intereselor de securitate a celor trei puteri în Europa.

Acestea vor permite formularea unor concluzii pertinente cu privire la înțelegerea conceptului de securitate, a definirii amenințărilor și identificării dușmanilor de către fiecare putere în parte.

În condițiile provocărilor sistemului de securitate și a noilor amenințări globale (terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă), fiecare stat caută să își asigure propria securitate și existență, propriile sale interese de securitate.

Această ipoteză secundară pleacă de la premisa conform căreia cu cât un stat este mai puternic, cu atât este mai expus riscurilor și amenințărilor, iar securitatea sa trebuie să fie cu atât mai consolidată, căutând astfel cooperarea cu alte state sau organizații de securitate pentru a face față împreună provocărilor și face legătura cu ultima ipoteză a cercetării, subliniind punctul comun al celor două cadre teoretice antagonice: realist și constructivist.

Pe acest fundal al necesității cooperării internaționale pentru a asigura supraviețuirea statului și propria securitate, cea de-a treia variabilă independentă își găsește funcționalitatea practică descriind relațiile externe ale Germaniei cu Rusia și SUA prin istoricul cooperării dintre ele și analizând diferența dintre propriile abordări privind conceptul de securitate și viziunea asupra sistemului internațional și a noilor amenințări.

Istoricul cooperării dintre cele trei state constituie un bun indicator al armoniei interstatale și va fi operaționalizat prin analiza acordurilor sau parteneriatelor încheiate, identificarea intereselor comune, a domeniilor în care cooperarea e prioritară pe agenda politicii externe a fiecărui stat. Alți indicatori pentru analiza empirică a acestei variabile vor fi inter allia și documente oficiale, texte ale oficialilor celor trei state, precum și discursurile ce vorbesc despre interesele politicii externe a fiecăruia, obiectivele și mijloacele acesteia.

După cum am menționat deja în rândurile anterioare, cea de-a doua ipoteză este strâns legată de ultima ipoteză a lucrării, tradusă în termenii unei cooperări mult mai strânse și

consolidate pe fondul unui trecut comun îndelungat și apropiat. Astfel, cu cât statele au avut un parcurs istoric îndelungat și apropiat, cu interese comune și o cooperare strânsă, puternică, cu atât mai strânse vor fi și relațiile viitoare, iar parteneriatele și interesele comune vor avea prioritate pe agendele politice ale acestor state.

1.2. Teorii și nivele de analiză – cadrul teoretic

Politica europeană și transatlantică a Germaniei va fi analizată dintr-o perspectivă oarecum diferită: în loc de o explicație pur realistă a conceptelor de interes și putere și modul în care relaționează statele în acest sistem anarhic al relațiilor internaționale, voi aborda dimensiunea socială a interacțiunii dintre cei trei actori, subliniind perspectiva constructivistă drept factor determinant al cooperării dintre state. Trecutul istoric și cooperarea strânsă ca și stimulente/determinante ale politicii actuale a celor trei state una față de cealaltă servesc finalității constructiviste, evidențiind construcția socială pe care o realizează statele în căutarea împlinirii intereselor lor, prin această interacțiune socială creând premisele consolidării relației lor.

Pentru realişti, statele sunt principalii actori ai politicii globale și doar relațiile interstatale sunt relevante, acordând puțină atenție politicii interne ca și parte a sistemului relațiilor internaționale. Pentru state, puterea este singura monedă în relațiile internaționale, iar scopul lor este maximizarea puterii pentru a-și spori securitatea, iar drept rezultat, statele, „preocupate de putere și securitate urmează o politică externă în această direcție”,¹⁹

Astfel, îi avem pe de o parte pe Kenneth Waltz care consideră statul o condiție principală a anarhiei, restrângând comportamentul altor state și pe Alexander Wendt, care considera că relațiile dintre state evoluează în timp iar multe state au învățat să conviețuiască unele cu altele, ca și urmare a unui proces istoric și a interacțiunilor dintre ele.

Luând însă în considerare principiile realpolitikului classic, Germania nu mai este vocea prin excelență a realismului politic, după cum va reieși și din analiza cazului Irakului, care i-a confirmat practic statutul de putere civilă și a afirmat/ în ciuda memoriei/imaginii istorice colective de stat războinic, ce inspiră teama vecinilor, o Germanie stat pacifist, care și-a învățat repede și bine lecția: războiul nu este cea mai bună soluție și nu trebuie să devină un instrument frecvent al politicii de putere.

¹⁹ Marcel Vietor, *op.cit*, p.15

Pe de altă parte constructiviștii vin și afirmă dimensiunea socială a interacțiunii dintre actori, relațiile și trecutul istoric dintre state fiind o dovadă a construcției sociale pe care o realizează statele. În căutarea propriilor interese naționale, statele interacționează social și creează premisele sociale pentru consolidarea legăturilor dintre ele.

Distribuția puterii în înțelesul realiștilor conține un element de socializare: efectele structurii sunt rezultatul interacțiunii sociale dintre state și a competiției dintre ele.

Deși constructiviștii recunosc faptul că interesele au o mare importanță, acestea, susțin ei, sunt strâns legate de identitatea actorilor, în condițiile în care subiecții relațiilor internaționale nu sunt nici egoiști, nici universal raționali, ci au propriile lor identități, modelate de evenimente culturale, sociale și politice. Teoria liberalismului va avea un rol la fel de important în structura teoretică a cercetării, în condițiile în care se în considerare influența majoră pe care a avut-o și o are încă asupra politicii și diplomației germane. Primul lucru ce vine în sprijinul abordării mele este de altfel și primul principiu al teoriei liberale a statului: statul nu este superior nici unei instituții, dimpotrivă, în ariile de competență specifice instituțiilor respective statul este inferior. Caracteristică ce poate fi ușor identificată în comportamentul Germaniei în Europa, în cadrul UE, și anume o strictă ghidare, acceptare și aplicare a principiului subsidiarității. Mai mult, pe plan intern, Germania și-a asumat responsabilitatea democratică față de proprii săi cetățeni, dar și față de cei europeni, făcând pasul de la o identitate națională la una europeană.

Influența liberalismului se reflectă și în principiile economice și evoluția economică a Germaniei, după cum va reieși din analiza primului capitol al lucrării. Germania se prezintă ca un stat ce respectă cererile economiei de piață și dreptul legii, un echilibrator al intereselor economice ale statelor europene și un regulator al economiei europene. Echilibrul de putere pe care Germania își propune să îl realizeze nu este unul realist în sine, ci este completat de ambiția stabilității, și nu doar a climatului dintre state, ci și în interiorul lor.

Cele trei perspective teoretice aplicate cercetării vor aborda niveluri de analiză diferite: analiza perspectivei de securitate și a politicii externe se va concentra pe mediul de securitate a statului și pe relațiile interstatale, pe interesele de securitate și agenda politicii externe și de securitate a statelor. Problema economică, a relațiilor economice dintre state va fi abordată din prisma celui mai important principiu al teoriei liberale, un principiu similar celui al subsidiarității, conform căruia statul nu e superior altor instituții, ci dimpotrivă, în acele domenii de competență a altor instituții statul le este inferior. Mai mult, nivelul sub-statal joacă un rol

decisiv in formularea politicii externe, iar analiza lucrării va pune accent și pe actorii sub-statali, care se ocupă sau au propriile lor interese in chestiunile economice, ca de exemplu cea a energiei atât ca și obiect al comerțului, cât și ca mijloc de politică externă.

Dezbaterea actuală in și despre Europa are ca teme majore uniunea politică, definirea granițelor sale, joncțiunea intre extindere și adâncire, teme ce au creat in ochii Germaniei o Europă sub forma unui ansamblu omogen, complet, uniform care ar trebui să își definească o dată pentru totdeauna obiectivele și granițele.

Pe de altă parte, Germania a atras atenția asupra unui alt lucru important și necesar, pentru al cărui succes ii revine sarcina, și anume redefinirea relațiilor europene cu SUA și Rusia, aceste două “ laboratoare externe unde ideile europene au fost experimentate prin comunism (in trecut) și capitalism”. Doi rivali tradiționali ce s-au confruntat in Europa acum trebuie să își găsească locul in Europa, cu o politică externă bazată pe principii europene. Germania își va revizui atitudinea față de cei doi actori, o poziție de echilibru și compromis, in condițiile in care, pentru autoritățile de la Berlin există două elemente fundamentale ale viitorului Europei și UE: politica energetică și politica Europeană de apărare, ambele reclamând repoziționarea geostrategică și proiecte viitoare in jurul PEV și a relației cu Rusia.

In opinia mea, avem de a face cu o Germanie puternic ancorată in structurile Vestului, pe deplin integrată in construcția europeană și implicate activ in procesul de integrare și extindere europeană, modelând parcursul UE după propriile viziuni și crezuri, devenind in unele cazuri vocea și stimulul UE.

Și-a promovat obiectivele fie individual in funcție de interesele și istoricul cooperării cu acele state, dar niciodată nu a neglijat dimensiunea europeană a politicii sale externe și de securitate, și niciodată nu a renunțat la identitatea sa europeană, mai presus de cea națională.

O nouă intrebare pare indreptățită: deși drumul și evoluția Germaniei nu pot exista in afara Europei și nu își poate atinge obiectivele și interesele in afara cooperării cu statele europene, viitorul ei fiind UE, cât timp va mai fi dispusă să investească in Europa fără a primi atât de multe inapoi, cât timp acest sentiment de responsabilitate morală va mai rezista și motiva Germania să fie salvatorul Europei?

Însă, „Nu ar trebui să întrebăm ce înseamnă cuvintele / ca și cum ar conține secrete /, dar ceea ce fac ele / ca și cum acestea ar întruchipa acțiuni.”²⁰

²⁰ A.Leithner, *op.cit*, p.12

Bibliografie

Documente Oficiale

1. America's National Interests, A report from the Commission on America's National Interests, Cambridge: Center for Science and International Affairs, John Kennedy School of Government, Harvard University,
2. Authorization for Use of Military Force Against Iraq/ *Iraq Resolution of 2002*, apud www.wikipedia.org,
3. Declarația de la Berlin, 2007, Consiliul Uniunii Europene, available at http://en.wikisource.org/wiki/Berlin_Declaration,
4. European Neighborhood Policy. Strategy Paper, Communication from the Commission, Brussels, 12.05.2004, COM (2004) 373 final,
5. Germany's opinion on the European Commission's White Paper on "European Governance", 12 December 2001,
6. Medvedev, Dmitry, speaking at the Krasnoyarsk economic forum in Siberia, on 14th February 2008, available at <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7246161.stm>,
7. Resolution 1441 (2002), Adopted by the Security Council at its 4644th meeting, 8 November 2002, 02-68226 (E),
8. Strengthening the ENP- Presidency Progress Report, General Affairs and External Relations Council (GAERC), 18/19 June 2007,
9. The EU and Central Asia: Strategy for a New Partnership", Brussels, 22.07.2007,
10. The Foreign Policy Concept of the Russian Federation approved on June 28, 2000, by the President of the Russian Federation, Vladimir Putin, chapter 2. The modern World and the Foreign Policy of the Russian Federation,
11. "The National Security Strategy of the United States of America", the White House Washington, September 2002,
12. The National Security Strategy of the United States of America, White House Washington, march 2006,

13. "The secret Downing Street Memo", The Sunday Times, May, 1st, 2005,
14. "US Report Find no Evidence of Iraq WMD", Associated Press, Washington, 6 October 2004,
15. Vladimir Putin's Speech in the German Bundestag, on 25 th of September, 2001,
16. Vladimir Putin's speech for New Year's Eve, on the 31st of December 2006, available at <http://www.president.kremlin.ru>,
17. White Paper 2006 on German Security Policy and the future of the Bundeswehr, Federal Ministry of Defence,
18. Wider Europe – Neighborhood: A new framework for relations with our Eastern and Southern Neighbors", Brussels, 11.03.2002, COM (2003)104 final, p.17,

Cărți și articole

1. Adorneit, Hannes, Russia versus the U.S and Europe –or "Strategic Triangle", Stiftung Wissenschaft und Politik, Berlin, 2005,
2. Baier-Allen, Susanne, The future of Euro-Atlantic Relations, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2000,
3. Bail, Christoph, Reinicke, Wolfgang, Rummel, Reinhardt, EU-US Relations: Balancing the partnership. Taking a medium term perspective, A cooperation between the Brookings Institute, the European Commission and the Stiftung Wissenschaft und Politik Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1997,
4. Baram, Amatzia, Rubin, Barry, „Iraq's Road to War“, St.Martin's Press, New York, 1993, p.89,
5. Bauer, Martin, Gaskell, George, Qualitative Researching with text, image and sound. A practical handbook, SAGE Publications, London, 2000,
6. Bărbulescu, I.Gh. "Uniunea Europeană de la economic la politic", ed.Tritonic, București, 2005,
7. Bîrsan, Maria, Integrarea economică europeană, vol. 1, Introducere in teorie și practică, ed.Carpatina, Cluj, 1995,
8. Bendix, John, "Germany," in *European Politics*, ed. Collin Hay et al., Oxford, Oxford University Press, 2007,

9. Berry, Ralph, How to write a research paper, Pergamon Press, 2nd edition, London, 1988,
10. Bindi, Federiga, The frontiers of Europe, Brookings Institute Press, Washington DC, 2011,
11. Bogomolow, Oleg, Russland und Deutschland – Nachbarn in Europa, Nomos-Verl.-Ges, Baden-Baden, 1992,
12. Brociner, Andrew *Europa Monetară. SME, UEM, moneda unică*, Iași, Institutul European, 1999,
13. Brzezinski, Zbigniew, “ A geostrategy for Eurasia”, in Foreign Affairs, sept/oct 1997, p.50-64,
14. Brok, Elmar, “Perspektiven nach dem Verhandlungsbeginn mit der Turkey. Eine neue Erweiterungsstrategie für die EU“, in „Die politische Meinung“,dezember 2005, nr.433, p.17,
15. Buchan, Scott Andrews, Russia and the East, University of Pittsburg, 1974,
16. Bugajski, Janusz, Pacea Rece. Noul imperialism al Rusiei, Colectia Orbital, ed. Casa Radio, Bucuresti, 2005,
17. Bulmer, Simon, Charlie, Jeffery, William E., Paterson, “Germany’s European Diplomacy. Shaping the regional milieu”, Manchester, Manchester University Press, 2000, p.105,
18. Case study: German Security Culture and the Bundeswehr Deployment in Afghanistan, available at <http://www.exc16.de/cms/586.html?&L=1>,
19. Chauprade, Aymeric, Thual Francois, “Dicționar de geopolitică .State, concepte, autori”, București, Corint, 2003, p.319,
20. Ciubotaru, Răzvan, Simona Maties, *Diplomația gazului în Cotidianul*, 27.februarie 2008, file available at [file:///G:/Rusia si germania\ rusia si gazul.htm](file:///G:/Rusia%20si%20germania/rusia%20si%20gazul.htm), www.cotidianul.ro, accesat in 08.05.2008,
21. Coșea, Mircea, *Economia Integrării Europene – note de curs*, București, Pro Universitaria, 2007,
22. Clark, Ian, Neumann Iver B., *Classical theories of international relations*, St.Anthony’s Series, Macmillan Press Ltd., London, 1996,
23. Clinton, Hillary, *Leading thorough Civilian Power. Redefining American Diplomacy and Development*, in Foreign Affairs, November/December 2010, available at

<http://www.foreignaffairs.com/articles/66799/hillary-rodham-clinton/leading-through-civilian-power?page=show>, accesat in 14.05.2013 ,

24. Comelli, Michele, Eralp, Atila, Üstün, Cigdem, The European Neighborhood Policy and the Southern Mediterranean. Drawing from the lessons of Enlargement, Middle East Technical University Press, Ankara – Turkey, July 2009,
25. Cordesman, Anthony H., Iraq and the war of Sanctions. Conventional Threats and Weapons of Mass Destruction, Westport, Connecticut, Praeger, London, 1992,
26. Christopher Booker, Richard North, “UE sau Marea Amăgire. Istoria secretă a construcției europene“, Antet XX Press, București, 2004,
27. Cwiek-Karpowicz, Jaroslaw, Limits to Russian soft power in the post-soviet area, in DGAP Analyse, July 2012, no.8, ed. Prof.Dr.Eberhard Sandschneider,
28. Deese, David A., The new politics of American Foreign Policy, Boston College, St.Martin’s Press, New York, 1994,
29. Dettke, Dieter, Germany says “No”. The Iraq war and the future of german foreign and security policy, Woodrow Wilson Center Press, Washington, D.C., The John Hopkins University Press, Baltimore, 2009,
30. de Haas, Marcel, Russia’s National Security Strategy, Medvedev’s Security Policy: A Provisional Assessment, in Russian Analytical Digest, 62/09, The Hague,
31. „Die Seidenstraße neu beleben „– Namensartikel von Bundesaußenminister Frank Walter Steinmeier in der Frankfurter Allgemein Zeitung von 30.06.2007, p.10,
32. Draper, Robert, Dead certain: The presidency of George W. Bush, 2007,
33. Dunne, Tim, Milja Kurki, Steve, Smith, International Relations theories. Discipline and diversity, Oxford University Press, Oxford, 2007,
34. Durandin, Catherine, Statele Unite, mare putere europeană, colecția Cartier Istoric, Chișinău, 2007,
35. Formen der abgestuften Zusammenarbeit zwischen der EU und (Noch)- Drittstaaten – Vom Handelsabkommen zum EWR Plus”, in Deutscher Bundestag, Wissenschaftliche Dienste, May 2006, nr.26/06 ,
36. Emerson Michael, “The Elephant and the bear. The EU, Russia and their near abroads”,Brussels, CEPS, p.21,

37. Emerson, Michael, Noutcheva, Gergana, Popescu, Nicu, "Neighborhood Policy: ENP Plus", CEPS, 29.03.2007, www.euractiv.com,
38. "Europe: Thinking the unthinkable; Germany's security strategy", in *The Economist*, May 10th, 2008,
39. Evera, van Stephen, *Guide to methods for students of political science*, Cornell University Press, Ithaca and London, 1997,
40. Filipescu, Nicolae, *Europa Est Centrală între UE și SUA*, 26 octombrie 2006, available at <http://www.revista22.ro/europa-est-centrala-intre-ue-si-sua-3181.html>,
41. Frunzetti, Teodor, "Solutionarea crizelor internationale.Mijloace militare si nemilitare", Iasi, Institutul European, 2006,
42. Germany's new look security policy, in *Strategic Comments*, ISSN 1356-7888, 01/1997, Volume 3, Issue 1, pp. 1 – 2,
43. Ghica, Luciana Alexandra, *Enciclopedia Uniunii Europene*, Bucuresti, Meronia, 2007,
44. Godement, François, Jonas Parello-Plesner, Alice Richard, "The scramble for Europe", in *Policy Brief*, European Council on Foreign Relations, ecfr.eu, no.37, July 2011,
45. Gorodski, Gavriel, *Russia between East and West*, Portland, London, 2005,
46. Götz, Roland, *Germany and Russia- Strategic Partners?*, in *Geopolitical Affairs*, no.4, 2007, p.1-12,
47. Gotkowska, Justyna, *Germany and the Eastern Partnership*, in *OSW Commentary*, Issue 37, 17.06.2010, Centre for Eastern Studies, Warsaw,
48. Gloser, Günter, "Europäische Nachbarschaft Politik nach der Deutschen EU-Ratpräsidentschaft – Bilanz und Ausblick", in *Forum*, p.493,
49. Guzzini, Stefano, *Leander, Anna, Constructivism and international relations. Alexander Wendt and his critics*, Routledge, London and New York, the New International Relations Series,
50. Ham, Peter van, *Europe's new defense ambitions*, George C.Marshall European Center for Security Studies, Garmisch-Partenkirchen, 2000,
51. Harasimowicz, Andrzej, *European Neighborhood Policy 2004-2006: the growing need for a Strategy*, European University Institute, December 2006,
52. Heinz Kamp Karl (2006) *German Security Policy under Chancellor Merkel*, Konrad Adenauer Stiftung, pp.1-4,

53. Hockenos Paul (2007) Is Germany still a Civilian Power? Three authors examine German foreign policy in the Berlin Republic, IP, Book Review,
54. Holger, H.Mey, German Security Policy in the 21st Century. Problems, partners and perspectives, Berghahn Books, New York, Oxford, 2004,
55. Huntington, Samuel P, "The erosion of American National Interest", in Foreign Affairs, sept/oct 1997,
56. Hürsoy, Siret, The new security concept and German-French Approaches to the European Pillar of Defence, 1990-2000, Tectum Verlag, Marburg, 2002,
57. Ivan, A., V.Vese, "Istoria Integrării Europene", ed.Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca, 2001,
58. Ivanov, Igor, Politica externa a Rusiei in epoca globalizarii, Ed. Fundatiei Culturale Romane, Bucuresti, 2003, speech of former Russian Foreign Minister, Russia's foreign policy in the current stage, Moscow, 2000,
59. Jackson, Nicole, Russian foreign policy and the CIS, Routledge, London, 2003,
60. Johnson, Debra, Robinson, Paul, Perspectives on EU-Russia relations, Routledge, London, New York, 2005,
61. Kagan, Robert, Power and weakness: why the US and Europe see the world differently, in Policy Review, no.113, June 1, 2002,
62. Kaltenhalter, Karl, „Germany and the politics of Europe's money”, Durham , NC: Duke University Press, 1998,
63. Kamp, Karl Heinz, German Security Policy under Chancellor Merkel, a Konrad Adenauer Stiftung,16 May, 2006,
64. Katzenstein, Peter J, ed., *Tamed Power: Germany in Europe*, Ithaca and London, Cornell University Press, 1997,
65. Kempe,Iris, "Zwischen Anspruch und Realität.Die ENP", in Ost-Europa, 2007, 2-3, p.57,
66. Idem, "A New Ostpolitik? Priorities and Realities of Germany's EU Council presidency", in CAP, Policy Analysis, August 2007, no.4, p.2,
67. Kenen, Peter B., „Economic and Monetary Union in Europe: Moving Beyond Maastricht”, Cambridge, New York and Melbourne, Cambridge University Press, 1995,
68. Kohl, Helmut, Am vrut unitatea Germaniei, Institutul European, Iași, 1999,
69. Kolankiewicz, George, "Consensus and Competition in the Eastern Enlargement of the European Union", International Affairs no.70, vol. 3 , July 1994,

70. Kolodziej, Edward E., "Securitatea și relațiile internaționale", Iași , Polirom, 2007,
71. Kosowska, Adrianna, European Neighborhood Policy Plus – the Polish View, Paper prepared for the 6th CEEISA Convention on Global and Regional Governance – European Perspectives and Beyond, 24-26 May 2007, Wrocław, Poland,
72. Kubicek, Paul, Russian Foreign Policy and the West, in Political Science Quarterly, vol.114, no.4 (winter 1999-2000),
73. Kurzer, Paulette, "The new Germany in Europe: an emerging hegemon?" in Research Group International Relations (Forschungsgruppe Internationale Beziehungen), Publication Series of the International Research Group, Reichpietschufer, 50, FIB Papers,
74. Legvold, Robert, Russian Foreign Policy in the twenty first century and the shadow of the past, Columbia University Press, New York, 2007,
75. Leithner, Anika, Shaping German Foreign Policy. History, Memory and National Interest, First Forum Press, Boulder&London, 2009,
76. Lippert, Barbara, „Die EU- Nachbarschaftspolitik in der Diskussion – Konzepte, Reformvorschälge und nationale Positionen“, in Friedrich Ebert Stiftung, Internationale Politikanalyse, Juli 2007, p3,
77. Lo, Bobo, Vladimir Putin and the evolution of Russian foreign policy, The Royal Institute of International Affairs, Chatham House Papers, Blackwell Publishing, London, 2003,
78. Lucas, Michael R., Mietzsch, Oliver, OSCE & security in Russia and the CIS, Schweizerische Friedienstiftung, Bern, 1995,
79. Lugar, Richard, Russia, its neighbors and an enlarging NATO, Council on Foreign Relations, New York, 1997,
80. Lynch, Dov, Russia’s strategic partnership with Europe, in The Washington Quarterly, spring 2004, the Centre for Strategic and International Studies,
81. Mandelbaum, Michael, The new Russian foreign policy, A council on Foreign Relations Book, New York, 1998,
82. Marin, Mircea, *Inflația din Germania, la limita celei din zona euro*, Business Standard, 17 august 2007, accesat la http://www.standard.ro/articles/print_article/9727,
83. Markovits, Andrei S., Simon Reich, The German Predicament: Memory and Power in the New Europe, Ithaca, N.Y: Cornell University Press, 1997,

84. Martens, Stephen, *Allemagne. La nouvelle puissance européenne*, Institut de Relations Internationales et stratégiques, Presse Universitaire de France, 2002,
85. Matthijs, Matthias, Blyth Mark, "Why only Germany can fix the Euro", in *Foreign Affairs*, November 17, 2011, available at <http://www.foreignaffairs.com/articles/136685/matthias-matthijs-and-mark-blyth/why-only-germany-can-fix-the-euro?page=show>,
86. Maull, Hans, *Germany and Japan: the new civilian powers*, in *Foreign Affairs*, Winter 1990/1991,
87. Maurer, Andreas, "Alternativen Denken. Die Mitgliedschaftspolitik der EU vor dem Hintergrund der Beziehungen zur Türkei", in *SWP – Aktuell*, Juli 2007, 36, p.5-6,
88. Medvedev, Serghei, *Rethinking the national Interest: Putin's turn in Russian foreign policy*, *The Marshall Centre Papers*, no.6, 2006,
89. Missiroli, A., *The ENP in Future Perspective*, UACES, *Globe Europe Papers* 2008/12, p.7
90. Minister of State, Gernot Erler, "Towards a new EU Ostpolitik? – Russia, Eastern Europe and Central Asia", at the Georgetown University in Washington,
91. Miskimmon, Alister John, *Recasting the security bargains: Germany, European security policy and the transatlantic relationship*, in *German Politics*, ISSN 0964-4008, 04/2001, Volume 10, Issue 1, pp. 83 - 106,
92. Möller, Almut, *The Future of Germany's Foreign Policy in the Middle East: European, Transatlantic, and Eventually More German?*, in *AICGS Transatlantic Perspectives*, June 2009,
93. Morales, Javier, *Russia's New National Security Strategy: Towards a 'Medvedev Doctrine'?* (ARI), ARI 135/2009 - 25/9/2009,
94. Morgenthau Hans J., *Politics among nations: The Struggle for Power and Peace*, Alfred A.Knopf, New York, 1967,
95. Moshes, Arkady, *Russia's European policy under Medvedev: how sustainable is a new compromise*, in *International Affairs*, no.88, 2012, p.17-30,
96. Neumann, Iver, *Russia and the idea of Europe*, Routledge, London, 1996,
97. Idem, *Russia as Europe's other*, European Univeristy Institute, San Domenico, 1996,
98. *New challenges for Germany's security policy and the Bundeswehr*, in *Interavia*, ISSN 1423-3215, 01/2003, Volume 58, Issue 669, p. 11,

99. Niciu, Marțian I., Gabriela Chivu, “Organizații internaționale guvernamentale“, ed.Argonaut, Cluj Napoca, 1998,
100. Nye, Joseph S., Hard power, Soft Power and the war on Terrorism, in ed. David Held and Matthias Koenig – Archibugi, American Power in the 21st century, Polity Press, Cambridge, 2004,
101. Overhaus, Marco Balance Sheet of Germany,s EU Council Presidency 2007, deutsche- Aussenpolitik.de, July 26, 2007, online dossier,
102. Idem, “German Foreign Policy and the shadow of the Past”, in SAIS Review, (summer fall 2005), vol.XXV, no.2 p.27
103. Opening Address by Frank Walter Steinmeier at the conference on “Central Asia and Europe. A new Economic Partnership for the 21st century”, Berlin, 13.nov.2007,
104. Perks, Robert, Thomson, Alistair, The Oral History Reader, New York NY USA, Routledge, 1998,
105. ***Principiile și interesele Germaniei in politica de securitate, available at
106. <http://www.athenian-legacy.com/2010/12/principiile-si-interesele-germaniei-in- ceea-ce-priveste-politica-de-securitate/> , accesat in data de 15 martie 2013,
107. “Reforming the ENP: Ukraine must act”, in ICPS Newsletter, 18 dec.2006, no.42 (346),
108. Riegert, Bernd,“Deutsche EU- Ratpräsidentschaft: Fortschritte in Zentralasien”, in Fokus Ost Sudost, 28.06.2007, DW Radio,
109. Ritchie, Donald A., Doing Oral History. A Practical Guide, Oxford University Press, New York, 2003,
110. Roy Allison, Light, Margot, White, Stephen, Putin’s Russia and the enlarged Europe, Chatham House, London, 2006,
111. Rumer, Eugene B., Russian foreign policy beyond Putin, Routledge, London, 2007,
112. Rutherford, Paul, Weapons of mass persuasion. Marketing the War against Iraq, University of Toronto Press, Toronto, Buffalo, London, 2004,
113. Schäuble-Lamers Paper, Überlegungen zur Europäischen Politik, CDU/CSU 1994,

114. Schröder, Henning, Russia's national security strategy to 2020, in *Russian Analytical Digest*, no.62, 18 June 2009,
115. Sebea, Mihai, „*Politica monetară europeană*”, ed. Pro Universitaria, București, 2007,
116. Serghei Lavrov's speech, former Russian Foreign Minister, on the ambassadors' reunion on 27st June 2006, in MID, *Obzor vnechnei politiki Rossiskoi Federatsii* (Panorama of Russian Federation's foreign policy), available at www.mid.ru, accessed on 2nd September 2012
117. Sergey Lavrov, Russian Foreign Minister, Russia's foreign policy independence - implicit imperative, in *Ria Novosti*, 22.01.2007, available at <http://en.rian.ru/analysis/20070122/59504413.html>,
118. SOWI-FORUM International, *Europe's Common Security. Attitudes and Opinions in France, Germany and Italy*, Sozialwissenschaftliches Institut der Bundeswehr, Strausberg, December 2004,
119. Smith, Alan, *The return to Europe*, Palgrave, Hampshire, 2002,
120. Smith, Karen E., „*Politica Externă a Uniunii Europene*”, Ed.Trei, București, 2004,
121. idem, *The end of civilian power EU: a welcome demise or cause for concern?* in *International spectator*, vol. 35 (2). pp. 11-28, 2000, Routledge, ISSN 1751-9721,
122. Tewes Henry, *Germany, civilian power and the new Europe. Enlarging NATO and the EU*, Palgrave, Basingstoke, 2002,
123. Tinguay, Anne de, *Moscova si lumea. Ambitia grandorii: o iluzie?*, ed.Minerva, Bucuresti, 2008,
124. Tulmets, Elsa, *Is a soft method of coordination best adapted to the context of EU's neighbourhood?*, European University Institute, December 2006,
125. Vasconcelos, de Alvaro, Marcin Zaborowski, “*The EU and the world in 2009. European perspectives on the new American foreign policy agenda*”, ISS REPORT, European Union Institute for Security Studies, January 2009, no.04,
126. Viotor, Marcel, *Russian foreign policy between security and economics. Exporting gas and arms to Belarus and China 1990-2008*, LIT Verlag, *Forschungsberichte Internationale Politik* 39, Berlin,
127. Zorgbibe, Charles, *Construcția europeană: trecut, prezent, viitor*, ed.Trei, București, 1998,

128. Wahlers Gerhard, The US and the EU, Washington DC, Konrad Adenauer Stiftung, Center for Transatlantic Relations, 2001,
129. Wallander , Celeste A. , The Russian National Security Concept: A Liberal-Statist Synthesis, July 1998, PONARS Policy Memo 30, Harvard University,
130. Wolfers, Arnold, National Security as an ambiguous Symbol, in Political Quarterly, vol.67, December 1952, no.4,
131. Wolfgang, Geier, Russland und Europa, Harrassowitz, Wiesbaden, 1996.

Site-uri

1. <http://www.bundeswehr.de/portal/a/bwde>
2. <https://www.destatis.de> – accesarea datelor statistice
3. http://www.mid.ru/brp_4.nsf/main_eng_,
4. <http://www.mid.ru/ns-osndoc.nsf/osnndeng> - pentru strategiile se securitate și politică externă ale federației Ruse
5. www.wikipedia.ro
6. <http://www.whitehouse.gov/>
7. <http://2001-2009.state.gov/r/pa/ei/wh/c7889.htm> - arhiva SUA accesată pentru strategiile de securitate ale SUA din 2006, 2009